

Bevezetés

Jelen tanulmány célja bemutatni, hogy a Rendőrtiszti Főiskolán (a továbbiakban RTF, illetve Főiskola), majd a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karán (a továbbiakban RTK) folyó határrendészeti képzés 25 évét hogyan kísérték végig a nyelvoktatásban bekövetkezett változások, illetve hogyan alakult a Határrendészeti Tanszék és az Idegennyelvi Intézet, majd utódja, az Idegennyelvi és Szaknyelvi Központ közötti együttműködés. A jelenlegi állapot elemzéséhez és a jövőbeli perspektívák felvázolásához felhasználtam az angol határrendészeti szaknyelvi kompetenciák fejlesztésével kapcsolatos, 2014-2016-ig végzett kutatásaim eredményeit.

Nyelvoktatás az RTF-en és az RTK-n

A Főiskolán, majd a Rendészettudományi Karon folyó nyelvoktatás jellegének módosulásait az intézményi követelményekben és a felvett hallgatói állomány bemeneti ismereti szintjében bekövetkezett változások indukálták. 1992-ben még elenyésző volt a középokú nyelvtudással érkezők aránya, és a kimeneti követelmény is csak az alapokú nyelvvizsga-bizonyítvány megszerzése volt. (A ZMNE Határőr Tanszéken folytatott képzésekről Kovács Gábor tanulmányában olvashatunk bővebben.¹) Néhány éven belül azonban a középiskolai nyelvoktatás hatékonyságának, a nyelvtudás presztízsének növekedésével már reálissá vált a középokú nyelvvizsga meghatározása a diploma megszerzésének feltételeként. Ez egybeesett azzal a folyamattal, amely során az RTF akkreditált felsőoktatási intézménnyé vált, majd az itt folyó felkészítést BA képzésként a bolognai rendszerhez igazította. A Főiskola (és az RTK) népszerűségéhez, a nagy túljelentkezési arányhoz, az igazolt nyelvtudással szerezheto felvételi pontokhoz kapcsolódik az az örömdetes tény, hogy a belépő, nappali munkarendű hallgatói állomány körében a közép- és felsőokú nyelvvizsga-bizonyítvánnyal rendelkezők száma fokozatosan nőtt. A 2010-es évek első felében arányuk már elérte a 80-90%-ot, a 2016/17-es tanévtől pedig a középokú nyelvvizsga-bizonyítvány megléte felvételi kritérium a nappali munkarendű hallgatók számára.

E változásoknak megfelelően alakult át fokozatosan az általános nyelvi felkészítés szaknyelvi képzéssé a német és az angol nyelv tekintetében. A megfelelő színvonalú oktatáshoz természetesen szükség volt szaknyelvi tematika és tananyagok kidolgozására. Ez elsődlegesen az ún. általános rendészeti szakmai nyelvet, főleg a tipikus rendőri tevékenységeket érintette. Emellett azonban a nyelveket oktató kollégák a különböző szolgálati ágak idegen nyelvű szakmai kommunikációjának kutatását is megkezdték. Jőmagam így kerültem kapcsolatba a határrendészeti szaknyelvvvel. A mintegy másfél évtizedes szaknyelvi kutatás és az angolt középokú szinten beszélő határrendészeti szakirányú hallgatók megfelelő létszáma eredményezhette azt, hogy a leendő határrendész tisztek immár harmadik évfolyama tanulhat angol határrendészeti szaknyelvet az *Idegen nyelv* c. tantárgy keretein belül. A kommunikációközpontú kurzus a leendő határőrök munkájának napi gyakorlatában szükséges lexikai és beszédkészség fejlesztésére összpontosít, az alábbi fő témákhoz kapcsolódva:

- az Európába irányuló migráció sajátosságai, az EU migrációs politikája;
- legális és illegális migráció, az EU vízümpolitikája, hamis, hamisított és fiktív úti okmányok, embercsempészet, emberkereskedelem;
- a *Schengeni határellenőrzési kódex* legfontosabb fogalmai;

¹ KOVÁCS Gábor: *Az alap- és felsőokú határőr tisztképzés sajátosságai a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Határőr Tanszékén 2002 és 2008 között.* = *A modernkori magyar határrendészet százti éve*, szerk. GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest. 2015. 257-273.

- kommunikáció a határellenőrzés során; határforgalom-ellenőrzés, határőrizet, a napi tevékenységek során használt felszerelés és berendezések;
- az uniós rendészeti és határrendészeti együttműködés területei, a FRONTEX tevékenysége, az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR);
- az integrált határigazgatás fő elemei, magyarországi megvalósulása;
- menedékkérők, menekültügyi eljárások;
- a szolgálati helyen végzett tevékenység bemutatásához szükséges prezentációs technikák.

Tanszéki együttműködés: múlt és jelen

A Határrendészeti Tanszék és az Idegennyelvi Intézet közötti együttműködés már a kilencvenes években megkezdődött, történetének főbb állomásai olyan projektek, mint:

- az 1998-tól 2000-ig futó, a határrendészeti végrehajtó állomány schengeni követelményekre való felkészítését célzó, német, francia és holland partnereket is magában foglaló, számos német szaknyelvi tankönyvet és tanfolyamot is eredményező kooperáció a Tempus program keretein belül,²
- a tervezett rendészeti szaknyelvi vizsgarendszer kidolgozása (2006),
- az alapszintű *Közös képzési alaptanterv* (CCC)³ első, 2007-es kiadásának lefordítása magyar nyelvre.

A nyelvtanárok rendszeresen működtek/működnek közre határrendészeti publikációk fordításában, nyelvi lektorálásában. Főleg az uniós csatlakozást megelőző és az azt követő néhány évben gyakran nyújtottak segítséget tolmácsolással az RTF-re érkező, a Határrendészeti Tanszék tevékenysége iránt érdeklődő külföldi vendégek látogatásakor. Ma már erre gyakorlatilag nincs szükség, mivel a Tanszék munkatársai kiválóan beszélnek idegen nyelveket.

Jómagam személyes köszönettel tartozom a Határrendészeti Tanszék számos munkatársának, akik az általam összeállított angol tananyagok szakmai lektorálásával, a doktori (PhD) tanulmányaim során oktatóként illetve a kutatásban mindenkor készségesen segítettek. A szaknyelvet oktató tanárként is nagyon hasznos tapasztalatokat van alkalmam szerezni, amikor részt vehetek az általuk szervezett tanulmányi kirándulásokon. Rendkívül hasznosnak bizonyult az a gyakorlat, hogy az angol szaknyelvi kurzuson belül félővenként egy-egy óra megtartására a Határrendészeti Tanszék egyik, angol nyelvű szakképzésben járatos munkatársát kérem fel. Így az általában nem sok előzetes tapasztalattal rendelkező hallgatók ízelítőt kapnak abból, milyen gyakorlati nyelvi készségekre lesz szükségük munkájuk során. Az órák a határrendészeti kabinetben zajlanak, és a hallgatók kezébe adott reáliák (okmányvizsgáló eszközök, úti okmányok stb.), az angol nyelv használatát igénylő szakmai illetve képzési helyzet szimulálása nagy motiváló erővel bír. Az idegennyelv-tudást is igénylő együttműködési kompetenciák fejlesztésére jó lehetőséget kínálnak a hallgatók szakmai tanórái is: Például a Határrendészeti Tanszék által immár hagyományosan a tanév végén a szorgalmi időszakot és a szakmai tantárgyak tanulását lezáró gyakorlatán 2015-ben a határrendészeti szakirány 73 hallgatója mellett az Erasmus programban a schengeni rendészeti és biztonsági ismereteket angol nyelven tanuló 9 szlovák és lengyel hallgató is részt vett.⁴

² VARGA János: *A határrendészeti tisztképzés evolúciója a Rendőrtiszti Főiskolán = Pécsi Határőr Tudományos Közlemények VII.* Forrás: <http://pecshor.hu/periodika/hetedik.htm>. 163. (2016.11.25.)

ARTNER Ramona – GLASNER Istvánné - JANZSÓ Károlyné - OPÁL Sándorné: *A Rendőrtiszti Főiskola és az európai integráció*, Magyar Rendészet I/3-4. RTF, Budapest, 2000. 191-195.

³ Common Core Curriculum EU Border Guard Basic Training

⁴ VARGA János: *A tömeges méretű illegális migráció rendészeti kezelésére való felkészítés a rendészeti tisztképzésben.* Határrendészeti tanulmányok 2015/1. különszám. 4-12. 2.

Európai kitekintés

A határrendészeti képzés alakulásában meghatározó szerepük van az aktuális biztonsági kihívásoknak,⁵ ám a nemzetközi határrendészeti együttműködés fejlődését,⁶ az uniós egységesítési törekvéseket végigkísérte az a fokozódó felismerés is, hogy az e körbe tartozó tevékenységek eredményes elvégzéséhez elengedhetetlen a hatékony, közös (elsősorban angol) nyelven folytatott kommunikáció. A legtöbb határrendészeti munkakörben a használható idegennyelv-tudás a szakmai kompetenciák fontos részét képezi. Mint sok más, a nemzetközi együttműködésen, a többnyelvű kommunikáción alapuló hivatás és szakma esetében, a rendészeti/határrendészeti tevékenységek, intézkedések során használt szaknyelv oktatása is a szakemberképzés részévé vált. A fenti kihívásoknak történő egységes és egyre hatékonyabb nemzeti szintű megfelelés elősegítése érdekében a FRONTEX kidolgozta szektorális képesítési keretrendszerét⁷, amely szintén a szakmai kompetenciák részeként fogalmazta meg a nyelvi kompetenciákat. Megkezdte a keretrendszernek megfelelő alapszintű *Közös képzési alaptantervének* (CCC) módosítását,⁸ és középszintű képzési alaptantervének ennek megfelelő kidolgozását. Középszintű képzésének⁹ tartalmát ennek megfelelően alakította át.¹⁰

Kézenfekvő a kérdés, hogy az uniós tagállamok határrendészeti oktatási intézményeiben folyó angol szaknyelvi felkészítésben vannak-e egységes irányvonalak, olyan tartalmak, amelyek elősegítik a standardizációt, illetve, hogy az RTK-n folyó szaknyelvi oktatás harmonizál-e a hasonló profilú intézményekben folyó képzéssel? A probléma annál is inkább felvetődik, mert az egyes tagállamokban folyó (határ)rendészeti képzések vizsgálatával foglalkozó, egyébként gyarapodó számú tudományos közleményből az derül ki, hogy a (határ)rendészeti képzés az EU-ban országonként változó módon: vagy a bolognai rendszerben, vagy egy zárt, szakmai struktúrán belül folyik,¹¹ valamint, hogy a képzési rendszerekben jelentős különbségek lelhetők fel.¹²

⁵ VARGA János: *Biztonsági kihívások – képzési reakciók.* = *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV.* Forrás: <http://www.pecshor.hu/periodika/tizennegy.htm> (2014.08.10.)

BALLA József: *Biztonság növelése a határforgalom-ellenőrzésben* = *Határrendészeti Tanulmányok VII/1.* 97-105. Forrás: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/2010_evi_1_szam.pdf. (ISSN 2061-3997) (2016.11.25.)

BALLA József: *A biometria megjelenése a szabadság, a biztonság és a jog szolgálatában.* Rendvédelem Tudományos Folyóirat II./4. Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság, 2013., 4-20.

⁶ VARGA János: *A nemzetközi együttműködés lehetőségei az illegális migráció rendőrségi kezelésében.* = *Migráció és rendészet.* szerk. Hautzinger Zoltán. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, 2015. (ISBN:978-963-12-3721-4). 231-240.

⁷ FRONTEX: *Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding VOL.I.* FRONTEX, Warsaw, ISBN 978-92-95033-66-5, 122.

FRONTEX: *Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding VOL.II.* FRONTEX, Warsaw, ISBN 978-92-95033-67-2, 49.

⁸ KISS Lajos: *Az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésének első szakasza* = *Határrendészeti Tanulmányok, X./2.* Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, 2016. (ISSN 2061-3997) 2013. 14-23. Forrás: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_X_2.pdf. (2016.11.24.)

⁹ Mid-level management course

¹⁰ KISS Lajos: *A Frontex mid-level képzésének és a képzés magyarországi programheteinek bemutatása;* Magyar Rendészet, 11(2011)/4. 102-109.

¹¹ SZABÓ Andrea: *A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban.* PhD-értekezés. 2013. Forrás: http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/Szabo_Andrea/Szabo_Andrea_Ertekezés.pdf. (2014. 8. 10.)

SZABÓ Andrea: *Egy rendészeti képzésre (felsőoktatásra) irányuló kutatás konklúziói* = *A változó rendészet aktuális kihívásai.* szerk. GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XIV. Pécs. 2013. 71-78.

¹² FÓRIZS Sándor: *A Szlovák Köztársaság rendőrtisztí főiskolája.* Magyar Rendészet, 11(2011)/1. 103–108.

FÓRIZS Sándor: *Az osztrák rendőrtiszt-képzés.* Magyar Rendészet, 11(2011)/2. 105–112.

FÓRIZS Sándor: *A Cseh Rendőr Akadémia.* Magyar Rendészet, 11(2011)/3. 43–52.

FÓRIZS Sándor: *Brandenburg tartomány rendőrtisztképzése.* Magyar Rendészet, 12(2012)/3. 67–76.

FÓRIZS Sándor: *Alsó-szászországi rendőrtisztképzés.* Magyar Rendészet, 14(2014)/3. 121–134.

FÓRIZS Sándor: *Gondolatok Németország rendőrségi rendszeréről.* Belügyi Szemle, 2015/10. 47-63.

Egyre több tanulmány vizsgálja a rendészeti képzés nemzetközi összehangolásának, standardizálásának lehetőségeit, kereteit is.¹³

A 18 uniós tagállam 22 intézményének adatait feldolgozó, 2014-ben végzett kutatásom során azt is vizsgáltam, milyen intenzitásúak, milyen óraszámokban, milyen nyelvi szinten, milyen szaknyelvi tartalommal, milyen tananyagok alapján folynak az angol kurzusok.¹⁴ Várakozásaimmal ellentétben a válaszadó intézmények túlnyomó többségében a határrendészeti képzésben részt vevők nem általános angolt, hanem ún. vegyes rendészeti (rendőri és határrendészeti témákat egyaránt tartalmazó), valamint tisztán határrendészeti szaknyelvet tanulnak. A válaszadó intézmények több mint kétharmadában a leendő határrendészeket mint rendőröket vagy rendészeti szakembereket képzik, ennek ellenére a speciális határrendészeti szükségletek markánsan megjelennek a nyelvi kurzusok tartalmában. Az angol szaknyelvi, ezen belül a határrendészeti tevékenységekhez szükséges kompetenciák fejlesztésének körülményeit, nyelvi szintjeit, a felhasznált tananyagokat, tematikájukat illetően hasonlóságokat, egy irányba mutató tendenciákat tártam fel, amelyek jellemzőek a hazai képzési intézményekre is. (Lásd még Kovács tanulmányát.¹⁵) A szaknyelvi kurzusok kapott adatai alapján azonban az is megállapítást nyert, hogy többségük nem biztosít intenzív nyelvtanulást, óraszámuk pedig a legtöbb esetben csak arra alkalmas, hogy a tanulók a már meglévő tudásszintjükön fejlesszék szaknyelvi készségeiket, arra semmiképpen nem, hogy magasabb szintre kerüljenek. Ez arra enged következtetni, hogy a képzési intézményekben az angol nyelvi készségek fejlesztése nem szerepel (vagy a tantervek struktúrája miatt nem szerepelhet) az elsődleges célok között.

A válaszokban megnevezett szaknyelvi kurzusok többsége szakközépiskolai képzéshez kapcsolódik, domináns nyelvi szintjük B1 (alapfok), illetve a B2 (középfok). Ez összhangban van az egységes alapképzés tantervéül minden tagországnak ajánlott alapszintű *Közös képzési alaptanterv* által megjelölt céllal (B1), valamint az európai határőrcsapatok profiljaiban leggyakrabban meghatározott követelménnyel (B2). A szakközépiskolai szintű képzést folytató intézményekben ugyanakkor megfigyelhető, hogy az alapfoknál alacsonyabb (A2) szintű nyelvtudás aránya gyakorlatilag azonos a B1 és a B2 szintével, míg a magasabb szintű képzések (BA, MA) esetében megfigyelhető a tudásszintek emelkedése. Az egy irányba mutató tendencia a kurzusok tartalmában is megnyilvánul: Legnagyobb arányban az alapszintű *Közös képzési alaptantervben* is megjelölt, a határellenőrzési feladatok ellátásához szükséges angol nyelvi kompetenciák fejlesztését célozzák, kisebb mértékben a külföldi kollégákkal együtt végzett munkához megkívánt nyelvi készségeket.

KISS Lajos: *A FRONTEX oktatási és képzési tevékenységének várható hatása a nemzeti határrendészeti oktatásra és képzésre = Sodorvonalon: Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére.* szerk. HAUZINGER Zoltán, VERHÓCZKI János. MRTT. Budapest, 2012. (ISBN: 978-963-08-3271-1) 119-136.

¹³ SZABÓ Andrea: *Változások és új irányok az Európai Rendőrakadémia jövőjében = Sodorvonalon: Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére.* szerk. HAUZINGER Zoltán, VERHÓCZKI János. MRTT. Budapest, 2012. (ISBN: 978-963-08-3271-1) 273-286.

SZABÓ Andrea: *Training opportunities in law enforcement (CEPOL, MEPA, FRONTEX) = Az adó- és vámhatóságok aktuális kihívásai.* szerk. SZABÓ Andrea, ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSZKY Ágnes. MRTT. Budapest, 177-196. Forrás: <http://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/vam-es-penzugyori-tanszek/az-ado-es-vamhatóságok-aktuális-kihivásai-konferencia-es-tanulmánykötet> (2016.11.26.)

SZABÓ Andrea: *Világmeretű hálózat a vámszakmai felsőoktatás területén = Válogatott tanulmányok a Vám- és Pénzügyőri Tanszék fennállásának 25. évfordulója alkalmából.* szerk. ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSZKY Ágnes. NKE RTK. Budapest, 2016. 122-134. Forrás: <http://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/vam-es-penzugyori-tanszek/valogatott-tanulmányok-25-ev> (2016.11.26.)

¹⁴ A kutatás részletes eredményeit lásd: BORSZÉKI Judit: *Az angol szaknyelvi kompetenciák szerepe a határrendészeti szervek nemzetközi együttműködése megvalósításában, fejlesztésük lehetőségei.* Doktori (PhD) értekezés, NKE, Budapest, 2016. Forrás: http://uni-nke.hu/feltoltes/uni-nke.hu/konyvtar/digitgy/phd/2016/karosi_zoltanne_borszeki_judit.pdf. 64-76. (2016.11.18.)

¹⁵ KOVÁCS Gábor: *A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, a téma feldolgozása a Rendőrtiszti Főiskola vezetéselméleti oktatásában.* Pécsi Határőr Tudományos Közlemények X. 2009. 223-234. Forrás: <http://www.peschor.hu/periodika/tizedik.htm>. (2016.11.25.)

A felhasznált angol tananyagokkal kapcsolatos adatokból arra lehet következtetni, hogy a széles körben ismert és felhasználható határrendészeti oktatóanyagok hiányában a tanárok – egyébként az általános angol nyelv oktatási gyakorlatának is megfelelően – leginkább saját maguk állítják össze, vagy az adott képzési intézmény adja ki tankönyvként azokat. A FRONTEX *Nyelvképzési projektje* keretében létrehozott elektronikus oktatóeszközök igen népszerűek, pedig csak egy szűkebb kör, a légi határokon szolgálatot teljesítő állomány számára készültek. Ez is azt mutatja, hogy nagy az igény a jelenleg kidolgozás alatt lévő, nemsokára az interneten elérhető, a többi határtípusra jellemző nyelvi tevékenységek gyakorlását is célzó uniós tananyagra.

A fent említett, egységes irányvonalakkal kapcsolatos kérdésre tehát igennel válaszolhatunk. A felmérésből kitűnt, hogy számos EU-tagállam közép fokú határrendészeti (BA) felkészítést folytató intézményében is fellelhetők a (határ)rendészeti angol képzésekben az egységes tendenciák, és ezekhez az RTK-n folyó angol határrendészeti szaknyelvi oktatás is illeszkedik.

A hazai, határrendészeti feladatokat ellátó állomány nyelvtudása

Az európai közeg ismerete mellett talán még fontosabb kérdés, hogy az RTK-n végző rendőrtisztek rendelkeznek-e a munkájukban használható, elvárható idegennyelvi ismeretekkel.¹⁶ Így célszerű volt megvizsgálni a hazai határrendészeti feladatokat ellátó állomány nyelvtudásának adatait is.

Mint ismeretes, hazánk a nemzetközi határrendészeti kooperáció több dimenziójában is érintett.¹⁷ Az Európai Unió és a schengeni térség biztonsága érdekében a határrendészet – a kor technikai- és technológiai fejlődéséből adódóan – a mindennapi munkájában is alkalmazza ezen eredmények egyes speciális elemeit,¹⁸ amely jelentős hatással van a nyelvi képzés szakmai tartalmi elemeinek fejlődésére is. A különböző színtereken folyó tevékenységek keretei és szabályai is eltérhetnek, ezért kiemelten fontos a végrehajtás megszervezése, az együttműködés különböző formáiban részt vevő állomány felkészítése.¹⁹ Sokan még Magyarország uniós és schengeni csatlakozása előtt felismerték az idegennyelvi ismeretek jelentőségét a Határőrség állományának kiképzésében. Ritecz tanulmányában már 2003-ban felvetette²⁰, hogy kiemelt prioritást kell élveznie az idegennyelvi képzésnek. A határőrök képzésével foglalkozó hazai szakmai és joganyagok azóta is rendszeresen rámutatnak a határrendészeti szakemberek nyelvtudásbeli hiányosságaira, további idegennyelvi képzések szükségességére.

¹⁶ KOVÁCS Gábor: *A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődése és változása „Schengen” után*. Magyar Rendészet VIII/1-2. 2008. 131-144.

¹⁷ VARGA János: *Határforgalom-ellenőrzés a schengeni tagállamokban = Határellenőrzés az Európai Unióban*, szerk. VIRÁNYI Gergely. Hanns Seidel Alapítvány, Budapest, 2000. (ISBN:963 00 2582 5) 75-133.

¹⁸ BALLA József: *A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonságnövelő hatása a határ- és közbiztonság alakulására*, Doktori (PhD) értekezés, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Budapest, 2013. 173. Forrás: http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2014/balla_jozsef.pdf. (2016.11.24.)

BALLA József: *Automatizált határellenőrzési rendszer*, Rendvédelem Tudományos Folyóirat II./4. (2013) Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság, 21-35.

BALLA József: *Úti okmányok a XX. század elején és végén, avagy az úti okmányok 110 év = Határrendészeti Tanulmányok XIII/2*. Magyar Rendészet-tudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, 2016. (ISSN 2061-3997) Forrás: http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/2016-2-szam.original.pdf. 30-44. (2016.11.24.)

József, BALLA: *Applying biometric data for personal identification*. Forrás: <http://biztonsagpolitika.hu/publikaciok-2013/jozsef-balla-applying-biometric-data-for-personal-identification-23-august-2013> 2013. (ISSN 2062-4379) 12. (2016.11.24.)

¹⁹ VARGA János: *Határrendészeti vezetők felkészítése rendészeti környezetben: határrendészeti tisztképzés a Rendőrtiszti Főiskolán és a Nemzeti Közszerződési Egyetemen = A modernkori magyar határrendészet százöt év*, szerk. GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán. MRTT, Budapest, 2015. 240.

²⁰ RITECZ György: *Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és a további feladatok Magyarországon*. Forrás: <http://palyazat.gov.hu/download/473/mt90.pdf>. (2015.04.16.)

Magyarország 2006-os schengeni értékelése után a Schengeni Értékelő Bizottság összefoglaló véleménye megállapította, hogy a határrendészeti feladatokat ellátó állomány szakmai színvona-
la és feladataihoz való hozzáállása kiváló, azonban egyebek mellett az állomány nyelvi képzésének hiányosságaira is felhívták a figyelmet.²¹

Az évek múlásával a határrendészeti szolgálati ág idegennyelvi felkészültsége továbbra is napirenden van: A határrendészeti szakmai stratégia²² megvalósítandó célul tűzte ki a képzési stratégián belül határrendészeti szakképzési stratégia kialakítását, valamint – egyebek között – az idegennyelvi képzés erősítését is. A rendőrség határrendészeti szolgálati ága szakmai kiválasztási, képzési és karrierrendszerére 2013-ban kidolgozott koncepció²³ megállapítja, hogy az állomány idegennyelvi felkészítésének kérdését hangsúlyosan kell kezelni.²⁴

Az uniós Belső Biztonsági Alaphoz kapcsolódó hétéves szakpolitikai stratégia (2013) megfogalmazza²⁵, hogy a határigazgatási feladatok magas szintű és hatékony ellátása a határrendészeti szakképzési koncepciónak a változó igényekhez igazodó továbbfejlesztése mellett az állomány folyamatos szakmai és idegennyelvi továbbképzésével biztosítható. A hatékony határigazgatás megvalósításának, a közösségi intézkedések alkalmazásának egyik feltétele a FRONTEX által szervezett képzésekben való aktív részvétel is. A nemzetközi együttműködés formáival kapcsolatban megállapítja, hogy bár az állomány alapvetően nyitott arra, hogy ezekből profitáljon, a korlátozott általános és idegennyelvi ismeretek miatt ez kihívást jelent. A csak idegen nyelven rendelkezésre álló, elsősorban uniós együttműködést, tapasztalatcserét érintő ismereteket a végrehajtói állomány alacsony szinten alkalmazza. Ennek megfelelően a határigazgatás területén javasolt intézkedések egyike az idegennyelvi képzések továbbfejlesztése, a hatékonyság fokozása. A stratégia a Belső Biztonsági Alapból támogatásra alkalmas tevékenységek között sorolja fel a harmadik államokban megvalósuló tevékenységeket is, különösen az érintett szervezetek személyi állományának szervezett oktatási, képzési és csereprogramokat, beleértve a nyelvi képzéseket.

A 2015 januárjában lezárt, 563 fős mintán (főleg a külső határszakaszokon szolgálatot teljesítő végrehajtó állomány körében) végzett reprezentatív kérdőíves felmérésből, annak eredményeiből fontos következtetéseket lehetett levonni.²⁶ Kiderült, hogy a válaszadó határrendészek körében a nyelvtudással rendelkezők százalékaránya jóval meghaladja a magyar átlagot, mind az egy, mind a kettő vagy több idegen nyelv vonatkozásában. Beigazolódott az a kutatási hipotézis, hogy az angol a leginkább beszélt nyelv: a válaszadók 58%-a beszéli. Az angolul és/vagy

²¹ TARI Tamás: *A magyar rendőrség tevékenysége a schengeni térséghez történő csatlakozás terén 2004-2010 között.* Doktori (PhD) értekezés. NKE Budapest, 2012. Forrás: http://193.224.76.2/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2013/tari_tamas.pdf. (2015.04.16.)

²² *Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szakmai stratégiája (2012-2017)* Szám: 29000/ 28714-9 /2011. Ált. 21.

²³ *Koncepció az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szolgálati ág szakmai kiválasztási, képzési és karrierrendszerére.* 29000/11206-8/2013. ált.

²⁴ KOVÁCS Gábor: *A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szükségessége, elvei, módszerei és lehetőségei.* Doktori (PHD) értekezés. ZMNE, Budapest, 2001.

²⁵ *Az Európai Unió által a 2014-2020 közötti uniós programozási időszakban létrehozásra kerülő Belső Biztonsági Alaphoz kapcsolódó hétéves szakpolitikai stratégia,* Forrás: <http://www.solidalapok.hu/node/80719> (2015.05.05.)

Belső Biztonsági Alaphoz kapcsolódó Nemzeti Program tervezete, Forrás: <http://www.solidalapok.hu/sites/default/files/BBA%20nemzeti%20program%20140203%20partners%C3%A9g.pdf>. (2015.05.05.)

²⁶ A kutatás részletes eredményeit lásd: BORSZÉKI Judit: *Az angol szaknyelvi kompetenciák szerepe a határrendészeti szervek nemzetközi együttműködése megvalósításában, fejlesztésük lehetőségei.* Doktori (PhD) értekezés, NKE, Budapest, 2016. 89-110. Forrás: http://uni-nke.hu/feltoltes/uni-nke.hu/konyvtar/digitgy/phd/2016/karosi_zoltanne_borszeki_judit.pdf. (2016.11.18.)

németül beszélők aránya pedig meghaladja az összes többi nyelvet ismerőkéét. A legtöbb határszakaszon kimutatható az adott viszonylat nyelvének fokozott ismerete. A beszélt nyelvek domináns szintje az alapfok (B1), a középfokú (B2) szinthez képest majdnem háromszoros, az angol és a német esetében kétszeres gyakorisággal.

A megkérdezett állomány többsége átérzi az idegennyelvi ismeretek jelentőségét, és fontosnak tartja nyelvtudása fejlesztését, bár többen utaltak arra, hogy a nagy munkahelyi leterheltség miatt nem tudnak nyelvtanfolyamon részt venni. A válaszadók nyelvi ismereteiket legnagyobb részben a közép- és felsőoktatásban szerezték. A munkahely által szervezett nyelvtanfolyamokat hatékonyak tartják, és nagy igény mutatkozik még több ilyen kurzus, intenzív és extenzív oktatási formák iránt. Viszonylag kevesen jelezték, hogy a szakmai nyelvoktatást preferálják az általánossal szemben, de a korábban elvégzett nyelvi kurzusokra vonatkozó válaszok 37%-a jelzett szaknyelvi tanfolyamokat. Ebben az a tényező is szerepet játszik, hogy a nyelvpótlék miatt az állomány anyagilag az általános nyelvvizsga letételében, tehát az erre felkészítő tanfolyamokon való részvételben érdekelt. Meglepő módon azonban a kérdőívek válaszadóinak közel 70%-a jelezte, hogy a munkahelyén a felmérés idején nem volt nyelvi képzés.

A nemzetközi határrendészeti együttműködésben, ezen belül a nemzetközi műveletekben való részvételi kedv kedvező arányt mutat.²⁷ A kérdésekre adott válaszokból is egyértelműen kiderült, hogy a végrehajtó állományt érintő nemzetközi határrendészeti tevékenységeket célszerű két csoportra osztani: a szomszédos országokkal folytatott, valamint a FRONTEX égisze alatt megvalósuló együttműködésre. Ez utóbbihoz egyértelmű kíváncsi az angol szakmai nyelv magas szintű ismerete, és itt nem csak a vendégtisztként kiküldhető, vagy a különböző képzéseken részt vevő, a teljes szolgálati ág állományának viszonylag kis csoportját alkotó szakemberekről kell beszélnünk. A hazai fókuszponti irodákhoz vagy a külső határszakaszainkon zajló közös műveletekre érkező külföldi vendégtisztekkel való kommunikáció sikeressége múlhat azon, hogy egy adott határrendészeti kirendeltségen vagy határátkelőhelyen vannak-e kellő angoltudással rendelkező határőrök. A viszonylatok nyelve a szomszédos országok határrendészeti feladatokat ellátó hatóságaival való együttműködés során nagy szerepet játszik, de a felmérés azt igazolta, hogy az angol kulcsfontosságú.

Felvetődik a kérdés, hogy az adatok által megjelenített nyelvtudás elegendő-e a határrendészeti tevékenységek hatékony végrehajtásához? Magyar és külföldi határőrökkel 2013 és 2016 között folytatott interjúkból, valamint a magyar határőrök munkájának, a közös művelet folyamán a külföldi határőrökkel együtt végzett határforgalom-ellenőrzések megfigyeléséből levont tapasztalatok alapján úgy gondolom, hogy nem minden esetben. Míg például az utasokkal a határátkelőhelyen folytatott kommunikáció (annak célja folytán) a legtöbb esetben alapfokú nyelvtudással is megvalósítható, addig a szakembereknek valamilyen nemzetközi együttműködési tevékenység során használt nyelvi tevékenysége magasabb szintű nyelvi készségek, többek között a terminológia fokozottabb használatát feltételezi. A határellenőrzés (határforgalom-ellenőrzés és határőrizet) során a személyek és tárgyak azonosításához, a szabad mozgás térségében való tartózkodás jogosultságának megállapításához megfelelhet a releváns idegen nyelv alapfokú tudásszintje. Ez azonban már nem elegendő, ha egy gyanúok részletes tisztázására van szükség. A külföldi határrendészeti szakemberekkel folytatott hatékony együttműködéshez pedig elengedhetetlenek a legalább középfokú vagy azt erősen megközelítő, a határrendészeti szaknyelv ismeretét is magukba foglaló nyelvi készségek. Ezt támasztja alá az a tény, hogy bár Magyarország elfogadható szinten reprezentált az európai határőrcsapatokban, sok jó szakember azért nem vehet részt a nemzetközi együttműködés e formájában, mert nem rendelkeznek a megfelelő angol szaknyelvi tudással. Ehhez kapcsolódva az is megfontolandó, hogy az uniós

²⁷ KOVÁCS Gábor: *A rendvédelmi szervek szervezete és vezetési rendszere. = A katasztrófavédelem vezetési módszertani kézikönyve.* (ISBN:978-615-5305-79-5) Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest, 2014. 17-56.

integrált határigazgatási modellben megfogalmazott követelmény, amely szerint a határellenőrzésnek egyformán magas szintűnek és hatékornak kell lennie a teljes külső határ valamennyi szakaszán, nem vonatkoztatható-e a határőrök idegennyelvi kompetenciáira is?

Összefoglalás, javaslatok

A fentiekből is arra a következtetésre juthatunk, hogy az RTK-n végzett hallgatók nyelvi tudásszintje megfelel az elvárásoknak. Ugyanakkor az angol szaknyelvi képzésre nagy szükség van, hiszen a munkába állás után ilyen jellegű oktatásban a legtöbb szolgálati helyen nincs lehetőségük részt venni.²⁸

Az RTK-n egyébként jelenleg azzal a paradox helyzettel szembesülünk, hogy a hallgatók az első négy félévben kapnak nyelvi képzést, a határrendészeti alapozó tárgyak oktatása azonban csak a második félévben kezdődik, a határellenőrzési, határigazgatási ismeretek elsajátítása pedig főleg az ötödik-hatodik félévre koncentrálódik. Ebből következően gyakorlatilag integrált tartalmi és nyelvi képzést (Content and Language Integrated Learning, CLIL) kell folytatni, amelyen belül sok esetben a határrendészeti tevékenység alapjaival valójában angol nyelven ismerkednek meg, és gyakran meglehetősen nehéz megértetni velük, hogy a szaknyelvi kompetenciákra nagy szükségük lesz a munkájuk során.

Más problémák is felmerülnek: Az Idegennyelvi és Szaknyelvi Központban dolgozó tanárok relatíve kis száma miatt jelenleg a hallgatókat csak nyelvek és többé-kevésbé tudásszintek szerint lehet csoportokba osztani, szakirányok szerint nem. A határrendészeti szakirányú hallgatóknak általában kb. a fele rendelkezik a megfelelő (B2 vagy azt megközelítő szintű) angol nyelvtudással, ők a migrációs vagy a vám- és jövedékigazgatási szakirányú hallgatókkal közös, a határrendészeti ismereteket is magában foglaló nyelvi kurzuson vesznek részt. A többiek – nyelvi ismereteiknek megfelelően – németet tanulnak, alapvetően rendőri szaknyelvet, amelyben – a rendészet egyéb ágainak tárgyalása mellett – szerepel a schengeni szabályozást és annak gyakorlati megvalósítását is érintő nemzetközi rendészeti együttműködés témája is. A jelenlegi (és a 2017-ben bevezetendő négyéves) tanterv szerint négy féléven keresztül heti 2–4, összesen 182 órában folyik a szaknyelvoktatás. Ez nagy és sajnálatos visszalépés korábbi rendszer heti 4–6, összesen 210 órás képzéséhez képest. A fenti tényezők miatt áll elő az a helyzet, hogy bár a már említett kutatás során részletesen meghatároztam a középfokú szinten szükséges angol határrendészeti kompetenciákat, és a szükséges tananyag is rendelkezésre áll, a kis óraszám és a vegyes csoportok miatt ezeknek csak kisebb részét tudjuk fejleszteni.

Az RTK-n tehát a határrendészeti angol szaknyelv hatékonyabb oktatásának mindenképpen feltétele lenne az (ezt a szakmai nyelvet jól ismerő) angol tanárok számának növelése. Így megoldható lenne, hogy a beiskolázáskor az angolt már középfokon beszélő hallgatók (évfolyamonként jelenleg 6-8 fő) mellett az alacsonyabb nyelvi szinten lévők, sőt a kezdők számára is – esetleg egy általános nyelvi készségeket fejlesztő, intenzív, szintre hozó fázis után – oktatható legyen az angol határrendészeti szaknyelv, a jelenlegieknél kisebb csoportokban is, akár megemelt óraszámban. A szaknyelvi tantárgy tantervének összeállításába, oktatásába be lehetne vonni a Határrendészeti Tanszék munkatársait, a két oktatási egység között folyó, jelenleg is eredményes és harmonikus együttműködés továbbfejlesztéseként. Kialakításakor még jobban lehetne támaszkodni a FRONTEX által közzétett angol tananyagokra és a megrendelő szakmai szervezetek által megfogalmazott igényekre. Fontos lenne a tipikus beszédhelyzetekben rögzített élőbeszéd, valamint írott szövegek alapján részletesebb nyelvészeti kutatásokat végezni,

²⁸ KOVÁCS Gábor: *A Nemzeti Közsolgálati Egyetem, mint a közszolgálati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. 2012. 371-379. Forrás: <http://www.pecshor.hu/periodika/tizenharom.htm>. (2016.11.24.)

hogy ezek segítségével még pontosabban meghatározhatók legyenek az angol nyelven folytatott határrendészeti szakmai kommunikáció műfajai, rétegei, a különféle nyelvi szinteken elvárható és fejlesztendő kompetenciák. A Rendészettudományi Kar humán erőforrásait és szervezeti kereteit ki lehetne használni időszakos, akár speciális igényeket is kielégítő intenzív határrendészeti szaknyelvi tanfolyamok indítására is.

Úgy vélem, jelen közlemény meggyőző érvekkel szolgált amellet, hogy az RTK-n folyó angol nyelvoktatás is egyre inkább részét képezi a határrendészeti tisztképzésnek, melynek rendészeti beágyazottságához,²⁹ ugyanakkor speciális jellegéhez egyaránt igazodnia kell. Ez fokozódó jelentőséggel bír a határrendészetet érintő kihívások fényében, főleg napjainkban, amikor ezek megoldásához a nemzetközi együttműködés különféle formái alapvető fontosságúak.

Felhasznált irodalom:

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szakmai stratégiája (2012-2017) Szám: 29000/ 28714-9 /2011. Ált. 21.

Az Európai Unió által a 2014-2020 közötti uniós programozási időszakban létrehozásra kerülő Belső Biztonsági Alaphoz kapcsolódó hétéves szakpolitikai stratégia, Forrás: <http://www.solidalapok.hu/node/80719> (2015.05.05.)

Belső Biztonsági Alaphoz kapcsolódó Nemzeti Program tervezete, Forrás: <http://www.solidalapok.hu/sites/default/files/BBA%20nemzeti%20program%20140203%20partners%C3%A9g.pdf>. (2015.05.05.)

BALLA József: *Biztonság növelése a határforgalom-ellenőrzésben = Határrendészeti Tanulmányok VII/1.* 97-105. Forrás: http://rendeszettudomany.hu/hatarrendeszettanulmanyok/2010_evi_1_szam.pdf. (ISSN 2061-3997) (2016.11.25.)

BALLA József: *A biometria megjelenése a szabadság, a biztonság és a jog szolgálatában*. Rendvédelem Tudományos Folyóirat II./4. Belügyminisztérium Oktatási, Kiképzési és Tudományszervezési Főigazgatóság, 2013., 4-20.

BALLA József: *A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonság-növelő hatása a határ- és közbiztonság alakulására*, Doktori (PhD) értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2013. 173. Forrás: http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2014/balla_jozsef.pdf. (2016.11.24.)

BALLA József: *Automatizált határellenőrzési rendszer*, Rendvédelem Tudományos Folyóirat II./4. (2013) Belügyminisztérium Oktatási, Kiképzési és Tudományszervezési Főigazgatóság, 21-35.

BALLA József: *Úti okmányok a XX. század elején és végén, avagy az úti okmányok 110 év = Határrendészeti Tanulmányok XIII/2.* Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, 2016. (ISSN 2061-3997) Forrás: http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/2016-2-szam.original.pdf. 30-44. (2016.11.24.)

József, BALLA: *Applying biometric data for personal identification*. (ISSN 2062-4379) Forrás: <http://biztonsagpolitika.hu/publikaciok-2013/jozsef-balla-applying-biometric-data-for-personal-identification-23-august-2013> 2013. 12. (2016.11.24.)

BORSZÉKI Judit: *Az angol szaknyelvi kompetenciák szerepe a határrendészeti szervek nemzetközi együttműködése megvalósításában, fejlesztésük lehetőségei*. Doktori (PhD) értekezés, NKE, Budapest, 2016. Forrás: http://uni-nke.hu/feltoltes/uni-nke.hu/konyvtar/digitgy/phd/2016/karosi_zoltanne_borszeki_judit.pdf. (2016.11.18.)

FÓRIZS Sándor: *A Cseh Rendőr Akadémia*. Magyar Rendészet, 11(2011)/3. 43–52.

²⁹ VARGA János: *Határrendészeti vezetők felkészítése rendészeti környezetben: határrendészeti tisztképzés a Rendőrtiszti Főiskolán és a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen = A modernkori magyar határrendészet százöt évé*, szerk. GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest. 2015. 275-289.

- FÓRIZS Sándor: *A Szlovák Köztársaság rendőrtiszti főiskolája*. Magyar Rendészet, 11(2011)/1. 103–108.
- FÓRIZS Sándor: *Alsó-szászországi rendőrtisztképzés*. Magyar Rendészet, 14(2014)/3. 121–134.
- FÓRIZS Sándor: *Az osztrák rendőrtiszt-képzés*. Magyar Rendészet, 11(2011)/2. 105–112.
- FÓRIZS Sándor: *Brandenburg tartomány rendőrtisztképzése*. Magyar Rendészet, 12(2012)/3. 67–76.
- FÓRIZS Sándor: *Gondolatok Németország rendőrségi rendszeréről*. Belügyi Szemle, 2015/10. 47–63.
- FRONTEX: *Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding VOL.I*. FRONTEX, Warsaw, ISBN 978-92-95033-66-5, 122.
- FRONTEX: *Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding VOL.II*. FRONTEX, Warsaw, ISBN 978-92-95033-67-2, 49.
- KISS Lajos: *Az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésének első szakasza = Határrendészeti Tanulmányok, X./2*. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, 2016. (ISSN 2061-3997) 2013. 14–23. Forrás: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_X_2.pdf. (2016.11.24.)
- KISS Lajos: *A Frontex mid-level képzésének és a képzés magyarországi programheteinek bemutatása*, Magyar Rendészet, 11(2011)/4. 102–109.
- KISS Lajos: *A FRONTEX oktatási és képzési tevékenységének várható hatása a nemzeti határrendészeti oktatásra és képzésre = Sodorvonalon: Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére*. szerk. HAUZINGER Zoltán, VERHÓCZKI János. MRTT. Budapest, 2012. (ISBN: 978-963-08-3271-1) 119–136.
- Koncepció az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szolgálati ág szakmai kiválasztási, képzési és karrierrendszerére*. 29000/11206-8/2013. ált.
- KOVÁCS Gábor: *A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szükségessége, elvei, módszerei és lehetőségei*, Doktori (PHD) értekezés. ZMNE, Budapest, 2001.
- KOVÁCS Gábor: *A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődése és változása „Schengen” után*. Magyar Rendészet VIII/1-2. 2008. 131–144.
- KOVÁCS Gábor: *A Nemzeti Közfoglalkoztatási Egyetem, mint a közszolgálati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. 2012. 371–379. Forrás: <http://www.pecshor.hu/periodika/tizenharom.htm>. (2016.11.24.)
- KOVÁCS Gábor: *A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, a téma feldolgozása a Rendőrtiszti Főiskola vezetélméleti oktatásában*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények X. 2009. 223–234. Forrás: <http://www.pecshor.hu/periodika/tizedik.htm>. (2016.11.25.)
- KOVÁCS Gábor: *A rendvédelmi szervek szervezete és vezetési rendszere. = A katasztrófavédelem vezetési módszertani kézikönyve*. Nemzeti Közfoglalkoztatási Egyetem, Budapest, 2014. (ISBN: 978-615-5305-79-5) 17–56.
- KOVÁCS Gábor: *Az alap- és felsőfokú határőr tisztképzés sajátosságai a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Határőr Tanszékén 2002 és 2008 között. A modernkori magyar határrendészet százötödik éve*, szerk. GAÁL Gyula, HAUZINGER Zoltán. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest. 2015. 257–273.
- RITECZ György: *Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és a további feladatok Magyarországon*. Forrás: <http://palyazat.gov.hu/download/473/mt90.pdf>. (2015.04.16.)
- SZABÓ Andrea: *A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban*. PhD-értekezés. 2013. Forrás: http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/Szabo_Andrea/Szabo_Andrea_Ertekezes.pdf. (2014. 8. 10.)

- SZABÓ Andrea: *Egy rendészeti képzésre (felsőoktatásra) irányuló kutatás konklúziói.* = *A változó rendészet aktuális kihívásai.* szerk. GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XIV. Pécs. 2013. 71-78.
- SZABÓ Andrea: *Változások és új irányok az Európai Rendőrakadémia jövőjében = Sodorvonalon: Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére.* szerk. HAUTZINGER Zoltán, VERHÓCZKI János. MRTT. Budapest, 2012. (ISBN: 978-963-08-3271-1) 273-286.
- SZABÓ Andrea: *Training opportunities in law enforcement (CEPOL, MEPA, FRONTEX) = Az adó- és vámhatóságok aktuális kihívásai.* szerk. SZABÓ Andrea, ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSKY Ágnes. MRTT. Budapest, 177-196. Forrás: <http://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/vam-es-penzugyori-tanszek/az-ado-es-vamszolgalatok-aktualis-kihivasai-konferencia-es-tanulmanykotet> (2016.11.26.)
- SZABÓ Andrea: *Világméretű hálózat a vámszakmai felsőoktatás területén = Válogatott tanulmányok a Vám- és Pénzügyőri Tanszék fennállásának 25. évfordulója alkalmából.* szerk. ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSKY Ágnes. NKE RTK. Budapest, 2016. 122-134. Forrás : <http://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/vam-es-penzugyori-tanszek/valogatott-tanulmanyok-25-ev> (2016.11.26.)
- TARI Tamás: *A magyar rendőrség tevékenysége a schengeni térséghez történő csatlakozás terén 2004-2010 között.* Doktori (PhD) értekezés. NKE Budapest, 2012. Forrás: http://193.224.76.2/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2013/tari_tamas.pdf. (2015.04.16.)
- VARGA János: *A tömeges méretű illegális migráció rendészeti kezelésére való felkészítés a rendészeti tisztképzésben.* Határrendészeti tanulmányok 2015/1. különszám. 4-12. 2.
- VARGA János: *A határrendészeti tisztképzés evolúciója a Rendőrtiszti Főiskolán = Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV.* Forrás: <http://pecshor.hu/periodika/hetedik.htm> (2016.11.25.) 163.
- VARGA János: *A nemzetközi együttműködés lehetőségei az illegális migráció rendőrségi kezelésében.* = *Migráció és rendészet.* szerk. Hautzinger Zoltán. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, 2015. (ISBN:978-963-12-3721-4). 231-240.
- VARGA János: *Biztonsági kihívások – képzési reakciók.* = *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV.* Forrás: <http://www.pecshor.hu/periodika/tizenegy.htm> (2014.08.10.)
- VARGA János: *Határforgalom-ellenőrzés a schengeni tagállamokban = Határellenőrzés az Európai Unióban.* szerk. Virányi Gergely. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány, 2000. (ISBN:963 00 2582 5) 75-133.
- VARGA János: *Határrendészeti vezetők felkészítése rendészeti környezetben: határrendészeti tisztképzés a Rendőrtiszti Főiskolán és a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen = A modernkori magyar határrendészet százöt évé,* szerk. GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán. MRTT, Budapest, 2015. 275-289.